

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 42

Заснований в 1996 році

Рівне – 2009

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 42. — Рівне: РДГУ, 2009. — 186 с.

Збірник наукових праць містить статті з проблем викладання мов і літератур світу, а також з теорії і методики виховання, професійної орієнтації, розвитку та навчання учнів і студентів.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 4 від 27.11.2009 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 01.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2009

The summary. The article deals with discovering of possibilities of chronicle messages in German usage and peculiarities of stages of work with them. The methodological characteristics of German press chronicles usage are enlightened in the article; the main moments of getting information are given.

Key words: authentic newspaper chronicle, chronicle messages, authentic text, nominalized sentences, potential vocabulary.

Одержано редакцією 18.09.2009 р.

УДК: 378.14:821.111-1.09

І.-М. Б. ТУРКО

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ПОЕТІВ-ІМАЖИСТІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Резюме. У статті висвітлюються особливості вивчення поезії імажистів (на прикладі творчості Т.С.Еліота) у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: модернізм, імажизм, англомовна поезія, новаторство.

Актуальність даної теми детермінована необхідністю системного вивчення теоретичних аспектів творчості поетів-імажистів та їх впливу на подальший розвиток англомовної поезії. Це дасть змогу використовувати даний матеріал під час вивчення дисципліни «Зарубіжна література» у вищих навчальних закладах.

Варто зазначити, що дана тема висвітлювалася в доробках С. Павличко, М. Полонської, Б. Чайковського, О. Чертенка, В. Шпака та інших науковців. Проте, вона є малодослідженою.

Метою статті є дослідження основних теоретичних аспектів вивчення творчості поетів-імажистів.

У західній літературі початку ХХ ст. найвпливовішою течією в англомовній поезії став імажизм – модерністська течія у світовій літературі, нарижним каменем якої є поняття образу як самодостатньої одиниці поетики художнього твору. Зародилася в англо-американських мистецьких школах ХХ ст. Уперше імажисти заявили про себе у 1909 році. В одному з невеличких лондонських ресторанів було створено клуб, що з часом отримав назву «школа імажизму». Його засновником був англійський поет і філософ-бергсоніанець Т.Х'юм, а духовним наставником – американський поет Езра Паунд [5, 51]. Імажисти розпочали бунт проти затуманеної, на їхню думку, романтичної традиції, проти вульгарності естетики «ділового світу», разом з тим підносячи естетичні надбання. Одні в своєму захопленні верлібром орієнтувались на давньогрецьку поезію, інші мали за взірць верлібр Уїтмена, треті зверталися до досвіду французьких поетів, четверті ж намагалися створити свої поетичні теорії, що ґрунтувалися на складних метричних формах вірша.

Основа світогляду імажистів – філософія інтуїтивізму. Своєрідним естетичним кредо для багатьох з них стали теорії їхнього «метра» Езри Паунда, проголошені ним у статті «Кілька заборон імажиста»: «Не використовуйте жодного зайвого слова, особливо прикметника, яке не виявляє чогось нового. Бійтеся абстракцій. Не повторюйте в посередніх віршах того, що було зроблено в гарній прозі». Е.Паунд порівнює майстерність поета з віртуозною грою на скрипці.

«Бунт» імажистів проти романтичних канонів, зневіра в ідеалах привернули увагу таких талановитих поетів, як Х.Дулітл, Е.Лоуелл, У.К.Уільямс, Дж.Г.Флетчер. Новаторство імажистів приваблювало на різних етапах творчості визначних американських поетів К.Сендберга, М.Мура, У.Стівенса, та ін. Та час виявляє обмеженість і суб'єктивізм естетики імажизму. Відійшовши від імажизму, Дж.Г.Флетчер пише про його головний недолік: «Причетним ніколи не дозволялося робити висновки про життя. Поета змушували лише констатувати, але ні в якому разі не аналізувати, що призводило безрезультатного естетства, яке було і залишається позбавленим змісту». Проіснувавши до середини 20-х років, імажизм як течія поступово згас, ставши джерелом досліджень літературознавців. Проте він відіграв велику роль як у формуванні теорії англомовного віршування, так і в розвитку творчих особливостей таких визначних літераторів, як Езра Паунд і Томас Еліот, творчість яких значною мірою вплинула на весь подальший літературний процес у Великобританії і США.

Поезія імажистів, зокрема творчість Т.Еліота, внесла в американську поезію мотиви незадоволення буржуазним суспільством. Кожен образ у його розумінні – це знак, який виражає настрої поета, його відверто суб'єктивне ставлення до світу. Проте, зауважує літературознавець Р.Самарин, «Еліот як поет був вищим і ширшим від своїх поглядів. У його художніх творах – віршах, п'єсах – звучить справжня тривога про долю світу, щирий відчай, пекельна тривога. Дотримування традицій світової поезії переплетене в них зі сміливим новаторством, далеко не завжди для нас можливим» [2, 16].

Т.С. Еліот - реформатор вірша, часто відмовляється від традиційної рими і створює свої конструкції верлібру, складні, схожі за формою на давньогрецький вірш. Рання творчість Еліота відкриває нові горизонти поезії – свіжі образи, простір для слів і думок.

В американській поезії лірика Еліота сприймається трагічним прозрінням після тривалого романтичного сну. Еліот бачить людину, ув'язнену у великому місті, у ворожому суспільстві, де все кричить про неволю, безвихідь, приреченість. Бачить буржуазні вітальні, де життя проходить у претензійних розмовах та безконечних чаях і кавах. Бачить людей із підворіть, відвідувачів дешевих ресторанів, безпритульних мешканців запилюжених готелів. Бачить потворні хащі безликих вулиць – місто, освітлене блиском холодних ліхтарів, оповите туманами. У віршах Еліота немає ліричних емоцій автора у старому, романтичному розумінні,

є лише авторський зір, слух і все проникаюче почуття відрази до сучасної йому західної цивілізації, яке прорвавшись у ранній ліриці, не втамується у спокійних пізніх квінтетах [7].

Т.С.Еліот змальовує картини безрадісного буття великого міста. Настирливо звучить мотив часу, що безжально владарує над людиною:

Among the smoke and fog of a December afternoon
 You have the scene arrange itself — as it will seem to do—
 With “I have saved this afternoon for you”;
 And four wax candles in the darkened room,
 Four rings of light upon the ceiling overhead,
 An atmosphere of Juliet’s tomb
 Prepared for all the things to be said, or left unsaid.
 (“Portrait of a Lady”) [6, 53].

Якими б не були почуття, виражені в ранній ліриці Еліота, вони завжди безрадісні та сумні. Це лірика відчаю, огорнена в надзвичайно тонку і оригінальну форму. Образи завжди неочікувані, підкреслено прозаїчні, надмірно стримані. В складному ланцюжку метафор він передає настрій деградації, спаду, розгубленості. Образи, взяті з буденності, він використовував контрастно з наміром протиставити сіре, буденне життя людей, які мешкали у великих містах, світові «вищій таємниці», на яку він лише натякає у віршах збірника. У підтекстах ранніх віршів Еліота проходить дуже важливий для нього мотив: жахливому мовленню людини сьогодні протистоїть прекрасне мовлення людей давнини. При цьому Т.С.Еліот прагне підкреслити безсилля сучасної людини, неможливість повернутися до того духовного рівня, якого досягли в минулому, але потім назавжди втратили. Показовою є «Пісня кохання Дж. Альфреда Пруфрока». В ній звучить суха і недобра іронія Т.С.Еліота. Ситуацію, зображену в поемі, передану в містифікованій формі, було б нелегко сформулювати. Епіграф із Данте підкреслює її похмурий настрій. Еліот передає гнітючу атмосферу, в якій розвиваються події. У підтексті звучить натяк на невирішеність всіх питань, якими б вони не були, безнадійність зрозуміти щось в беззмисловності людського існування. Еліот писав, що ще до війни він став виразником настрою покоління, для якого «саме руйнування всіх цінностей вже було позитивною цінністю» [1, 433].

Перші версифікаційні спроби поета ще не позначені віртуозною технікою переведення суб’єктивних переживань у реєстр «позаособистісної» істини, притаманної пізньому Еліоту; відтак рання еліотівська поезія відзначається автобіографічним звучанням. Проте помітним є струмисько кантівського устремління перетворювати світовий хаос на космогонію найвищого сенсу. Таке поривання було теоретично осмислене поетом і втілювалося у концепцію поета-бога, котрий, за Еліотом, має об’єднувати розпорошені факти світобуття у певні «нові єдності». Поет покликаний «дати нам відчуття розумний лад у житті, встановивши цей лад для нього». Це бажання трансформувати хаос у космос – поза трансцендентним виміром – Еліот зробить об’єктом іронізування у «Пісні кохання Дж. Альфреда Пруфрока».

Вірш цей відкриває тема мовчанки, якою закінчуються недоладні спроби героя висловити щось на зразок істини про світ:

... Time yet for hundred indecisions,
 And for a hundred visions and revisions,
 Before the taking of the toast and tea [8].
 ... Час для сотні нерішучостей,
 Для сотні осягнень і переосягнень,
 Перед тим, як з’їсти тости з чаєм.

Переклад І. Драча [3, 193].

Нерішучість героя, свідомість якого коливається маятником сумнівів, викоренена аж ніяк не у невимовному одкровенні, а в пустці буття, де кожне осягнення (vision) несе в собі ім’я скептичного пізнання (revision). Втім це пізнання також досить сумнівне та неабсолютне: Еліот іронічно синхронізує пруфроківські слова «Адже я пізнав їх усіх, пізнав їх усіх» (For I have known them all already, known them all) [5, 83].

Шедевр молодого Еліота «Пісня кохання Дж. Альфреда Пруфрока» написаний у манері потоку свідомості, надзвичайно переобтяжений літературними алюзіями, ремінісценціями, прихованими і відкритими цитатами. Крім того, Еліот імітує, а не раз і пародіює стилі різних письменників і цілих епох. Та все ж стиль самого Еліота – не колаж; потік чужих слів і думок не приводить до інтелектуальної вторинності, за всім цим ховається глибша ідея – зміщення духовних параметрів світу.

Міфи в тлумаченні Еліота живуть новим життям, розвиваються у непередбачені первісним канонам структури. Із плетива хрестоматійних і зовсім маловідомих образів Еліот витворює свій міф – про хаос сучасного життя, вульгарність цивілізації і прогресу, про духовну деградацію людини, про девальвацію її почуттів, про занепад культури й крах філософії гуманізму. У цьому апокаліптичному, по суті, міфі існують дві безперечні константи – безплідна, спустошена земля як символ природи й людського духу, та впертий пошук відродження, попри всю його неможливість у безплідній землі [5, 35].

Пошуки привели Еліота до умовної поезії шифрів, в основі якої найчастіше лежать фрейдистські «міфи» і комплекси. Після 1920 р. Еліот видає декілька поем. Найвідоміші з них – «Безплідна земля» (1922) і «Порожні люди» (1925).

У поемі «Порожні люди» Т.С. Еліот завершує тему «Геронтіона» і «Безплідної землі», не залишаючи більше жодного просвітку у п’яті життя, жодного притулку для надії, жодного шансу на відродження пустелі,

якою стала, на його думку, людська душу. Здається переповнений відчаєм поет і самого себе зараховує до порожніх людей. Світ, побачений ним (образ очей – головний у вірші), знебарвлюється, залишаються тільки обриси мертвої землі кактусів. Картина порожнечі, сірості, мертвоти вбивча саме тому, що не має ознак, не має не тільки суті, а й форми:

Shape without form, shade without colour,
Paralysed force, gesture without motion [8];
Обрис без форми, тінь без відтінку,
Паралізована сила, жест без руху [3, 235].

Нервовий ритм вірша, простота слів, розмовність інтонацій, оголеність думки і почуття, майже повна відсутність прихованих цитат – усе працює на головну ідею. Колюча «кактусна» порожнеча страхітлива, та ще моторошніша зловісна втіха. Дорога «Безплідної землі» нагадує гонитву за ілюзією, в «Порожніх людях» Еліот постерігає рух без мети і сенсу, говорить про абсурдність руху взагалі. У трьох важких акордах фіналу з'являється Тінь – чи то самого поета, чи то пустка, яка його огортає. Зустріч із тінню – немов останній погляд на темні своєї власної душі.

Еліот відомий і як літературний критик. Він написав понад чотири сотні критичних праць. І тут сила впливу не менша, ніж у поезії.

У статті «Метафізичні поети» Еліот стверджує, що в умовах сучасної цивілізації поет повинен бути важким для розуміння. Наша цивілізація несе велику складність і багатогранність, які породжують такі ж складні та різноманітні наслідки. Поет повинен ставати «все безладнішим, алегоричним, непрямим і, коли потрібно, зміщувати значення слів.» [5, 53]. Це твердження Еліота вносить ясність у розуміння техніки його вірша з цілою серією ускладнених і зашифрованих образів. Він висував тезу проте, що поезія повинна відображати хаос сучасного світу. В цій самій статті він пише, що «розум поета завжди поєднує в корені протилежний досвід. Досвід звичайного поета хаотичний, нерегулярний, фрагментарний. Він закохується чи читає Спінозу, і ці дві дії не мають нічого спільного між собою». Звідси Еліот приходять до висновку, що поезія повинна бути фрагментарною і хаотичною.

Основну соціальну функцію поезії він вбачав у розвитку мови: «Поет, як поет, тільки в прямому розумінні має обов'язки перед своїм народом. Його прямі обов'язки стосуються рідної мови: по-перше, зберігати її, по-друге, розвивати і покращувати її». Говорячи про призначення поезії тільки для обраних (вони «випереджають свій час»), Еліот підкреслює: «Розвиток культури не означає, що всі повинні підніматися на верхній щабель, це було б рівнозначним тому, щоб змусити всіх іти в ногу. Розвиток означає підтримку такої еліти, за якою йде основний, пасивніший загін читачів, що відстає від нього більше, ніж на одне покоління» [1, 445].

Перша книжка Т.С.Еліота «Пруфрок і інші спостереження» (1917) була зустрінуто критикою порівняно спокійно. Багато хто побачив у ній наслідування французьких символістів, але в ній були і цілком самобутні речі. Програмним твором раннього Еліота стала «Любовна пісня Пруфрока». Вона виражала характерну для суспільства років війни розгубленість.

У 1920 р. виходить збірка віршів «Поезії». Почуття розчарування і безвиході сповнює «Геронтіоном», один з програмних віршів збірки. Йдеться про людську неспроможність:

History has many cunning passages, contrived corridors
And issues, deceives with whispering ambitions,
Guides us by vanities.
She gives when our attention is distracted
And what she gives, gives with such supple confusions
That the giving famishes the craving. Gives too late
What's not believed in, or if still believed,
In memory only, reconsidered passion [8].

Історія не має багато премудрих коридорів,
І потомство одурює прагненнями тихими,
Веде нас через марнославство. Подумайте
тепер.

Вона дає, коли наша уява розпорошена,
І дає з таким гнучким безпорядком,
Що не морить голодом тих, хто просить.
Дає занадто пізно
Те, у що вже не вірять
Тільки в пам'яті переглянутих

Прагнень.

Переклад В.Коротича [3, 288].

Особа у вірші відсутня, є лише стан свідомості. Перед читачем – потік послань, різноманітний набір імен, географічних назв. Людина, залишена сама з собою, творить свою історію, в хитрих сплетіннях якої – фальш і самоомана.

Відчай поета перед хаосом буржуазної цивілізації, страх перед неминучою катастрофою гостро виражені в поемі «Безплідна земля» (1922). Однак, незважаючи на песимізм і відчай, ця поема є одним з найвизначніших

творів Т.Еліота. А.Л.Мортон писав про цей твір: «Провідний і об'єднуючий образ поеми – це міф про безплідну землю, як агине від браку животворної воли, - здавалось надзвичайно точно передавав характеристику тодішнього світу з його похмурими містами, переповненими людьми які дозволили речам закріпити себе і жили всохлим життям, оскільки їхня праця втрачала будь-який зміст»[1, 445].

Еліоту вдалося відчувати і висловити в поемі настрої інтелігенції, які поширювалися на Заході після Першої світової війни. Образи сухої, спустошеної землі символізують у нього духовне безсилля людини:

What are the roots that clutch, what branches grow
Out of this stony rubbish? Son of man,
You cannot say, or guess, for you know only
A heap of broken images, where the sun beats,
An a dead tree gives no shelter, the cricket no relief,
And the dry stone no sound of water [8].

Що за корінь продовбується, що за галуззя росте
На пустирі каменистому? О, сину людський,
Не можеш мовити, ні передбачити. Ти знаєш тільки
Купу розбитих образів, де сонце палить,
Де мертве дерево тіні не дає, ані цвіркун – полегшення,
Де камінь висохлий, де не дзюрчить вода.

Переклад І.Драча [3, 176]

Смерть, руїни, страждання, – все це змішане та зміщене в часі, – на думку Еліота, становить простіший зміст земного буття. Та все ж при порівнянні перевага віддається минулому.

У поемі використано міфологічну основу, що змусило автора дати величезну кількість приміток та коментарів до неї, і це свідчить про навмисний «академізм» твору, присвяченого Езрі Паунду, який був одним з перших його критиків. Міфологічне тло необхідне Еліоту як декорація безчасся – вічності, на підмостках якої життя повторює ті самі фарси. Але міф не тільки тло – сутність що відбувається і таємний зміст прихованого, ірраціональність людського і безглуздість великого. Щоб осягти хаос, що відбувається, необхідно розглянути те, що відбулося. І навпаки: сьогодення змушує переосмислити минуле.

Поема, по суті, є продовженням теми «Геронтіона». Для побудови поетичного сюжету Еліот використовує як підтекст легенду про святий Грааль – магичний талісман, який знімає прокляття безплідності з казкової країни – царя-рибалки, персонажа міфів про родючість. Поет звертається також до образу Кумської Сивіли Амалфеї – однієї з найзнаменитіших віщунок античного світу, яка побажала собі стільки років життя, скільки пилюнок у неї в жмені, та забула при цьому замовити собі вічну молодість. У поемі з'являється ще один образ, підкореній основній меті твору, – живий мрець, якому немає заспокоєння ні в смерті, ні у воскресінні. Образ набуває символічного значення. Зробивши, за порадою Езри Панда, чималі скорочення, Еліот видав поему в п'яти частинах.

Своєрідним продовженням «Безплідної землі» стала поема «Попільна Середа» (1930). Як відзначив А.Мортон, «духовне напруження знайшло вихід, а точніше було зняте відходом Еліота від реальності в містичну релігійність» [4, 50]. Поет однозначно висловлює свою естетичну програму:

I rejoice that things are as they are and
I renounce the blessed face
And renounce the voice
Because I cannot hope to turn again
Consequently I rejoice, having to construct something
Upon which to rejoice
And pray to God to have mercy upon us
And pray that I may forget [8]

Я радію, що речі є такими, як є!
Відмовляюсь від блаженного обличчя
І відмовляюся від голосу,
Тому, що не сподіваюсь повернутись
знову,
Тому, що радісно мені, коли маю спорудити
щось таке,
Де можна радіти
І молитися богу, щоб дав прощення нам

Переклад В.Коротича [3, 324].

Протест проти тогочасного суспільства і його моралі, доповнений релігійними настроями, знаходить особливо переконливе художнє вираження в поемі «Порожні люди» (1925), також звернений, як і «Безплідна земля», до мотивів відчаю і безнадії.

Поема засвідчила ідейно-естетичну переорієнтацію Еліота наприкінці 20-х років, коли він і сам заявляв: «Загальна точка зору може бути висловлена так: класицист у літературі, рояліст у політиці, англо католик у релігії».

Поеми «Попільна Середа» і «Чотири квартети» (1936-1943) засвідчують утвердження Т.Еліота на цих принципах і як поета, і як літературного критика.

Багаторічні філософські пошуки Еліота завершуються у «Чотирьох квартетах» (1935-1943). Кожен квартет має назву певного місця: Бернт Нортон – помістя у графстві Глостершир, неподалік якого бував Еліот; Іст Коукер – село у Сомерсетширі, де народився предок поета, літератор сер Томас Еліот, автор «Книги про Правителя» (1535); Драй Селвейджес – скеляста гряда на узбережжі Нової Англії, пам'ятна поетові з дитячих літ; Літл Гідінг – містечко у графстві Хантингтоншир, осередок англіканства і роаялізму у громадянській війні 1641-1649 рр. Ці заголовки, проте, не передбачають надалі ні змалювання пейзажу, ні візуального тла переживань чи думок, а несуть лише настрої, асоціацію, часто зрозумілу лише самому поетові.

Чотири іпостасі часу, чотири пори року, чотири стихії, чотири періоди людського життя входять у структуру «Квартетів». Час у кожному з них розглядається лише в одному з можливих виявів: індивідуальний, історичний, час як момент досвіду, час трансцендентальний. Одна з чотирьох стихій – повітря, земля, вода, вогонь – стає символом того чи іншого квартету. Саме символом, адже стихії в Еліота – це передусім метафори складових частин самої людської природи. Розум людини – повітря, тіло – земля, кров – вода, дух – вогонь. Таким чином, людина трактується як віддзеркалення космосу. Чотири пори року відповідають чотирьом етапам людського життя – цілком у дусі романтизму, гаряче критикованого Еліотом.

«Квартети» написані за принципом чергування й повторення музичних тем і навіть пізними квартетами Бетховена. І справді, їх музична організація досконала, звучання вишукане. Зміст «Квартетів» завдяки домінуючим інтонаціям ліричної сповіді прочитується легко, без додаткового коментування. І це при тому, що інтелектуальна організація творів, де за принципом музичної поліфонії звучать філософські мотиви, залишається досить складною.

Як і раніше Еліота хвилюють дві проблеми – часу і руху. В тлумаченні першої нерідко вбачають відгомін концепцій Бредні, в оцінці другої – ідеї Бергсона. Та це лише один бік «Квартетів», зміст яких не зводиться до відображення філософських постулатів конкретних мислителів. Еліот прагне вловити суть, а отже, діалектику буття. Ідея подвійності кожного феномена й боротьби в ньому протилежних начал закладена вже в епіграфах з Геракліта.

Загалом у «Квартетах» домінує похмурий, гіркий погляд на людське життя. Здається поет і сам не вірить у свою віру. Вона не дала жаданого оптимізму, спокою, тож, навіть у «Квартетах» Еліот залишається одним із найпесимістичніших поетів ХХ століття [7].

Після «Квартетів», вершинної праці життя, Еліот майже не писав поезії. У 1948 році він опублікував останній великий прозовий твір «Записки з приводу визначення культури». Того ж року отримав Нобелівську премію.

Головне його нововведення, що особливо вплинуло на кілька поколінь поетів, це конструювання поетичного змісту, сьогодні вже звичного, а тоді шокуючого усіх: він просто ставив образи і поетичні фрагменти один поруч з іншим без єдиного фраз і взагалі якого-небудь переходу.

У 1948 р. Т.С.Еліоту було присуджено Нобелівську премію «за видатний новаторський внесок у сучасну поезію». Тоді ж він відзначив: «Я вважаю вручення Нобелівської премії поетові підтвердженням загальнолюдської цінності поезії» [3, 87].

Творчість Т.С.Еліота донині є однією з незаперечних поетичних вершин не тільки англомовної літератури, але і всесвітньої літератури ХХ століття. З часів першої світової війни до п'ятидесятих років він був одноособовим володарем сучасної "модерністської" літератури. Назви його знаменитих поем "Безплідна земля" (1922) і "Порожні люди" (1925) стали загальними при будь-якому описі "портрета сторіччя".

Незаперечним є той факт, що новаторські ідеї поетів-імажистів (зокрема, Т.С.Еліота) мали значний вплив на подальший розвиток англомовної поезії.

У другій половині ХХ ст. в літературі США сильним залишався вплив модернізму, його теорії та естетичних постулатів. Найважливішою для цього періоду постаттю можна вважати Уільяма Карлоса Уільямса, який поступово перетворився в одну з найвизначніших постатей у американській поезії ХХ століття.

У.Уільямс відображає весь народний характер, і особливо міського середовища: багаторасовість й потоки іммігрантів, слова й поведінка, насильство й достаток.

У творчості У.Уільямса можна простежити наслідування його попередників – поетів-імажистів початку ХХ століття. Наприклад, ідея портрету молодої дружини в поезії «Молода господиня» ("The Young Housewife") наводить на близькість до паундівської молодої дружини китайського купця. В іншій поезії «Весна і все інше» ("Spring And All") (1923) можна помітити використання еліотівських здобутків - холодний вітер (cold wind повторюється тричі); і сама ідея, якою розпочинається еліотівська «Спустошена земля» ("The Waste Land"), що побачила світ за рік до того — про нерозривну єдність гниття і смерті; і той естетичний принцип, за яким вона здійснюється, свідчить про те, що Уільямс опановує техніку сучасної поезії, а його світовідчуття знаходиться у тій самій парадигмі.

Таким чином, на підставі матеріалу, опрацьованого в статті можна стверджувати, що творчість поетів-імажистів вплинула на подальший розвиток англомовної поезії, а літературний процес є синтезом наслідування і водночас вираженням новаторських ідей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Павличко Соломія. Зарубіжна література: Дослідження та критичні статті. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001.
2. Полонська М.П. Поезія Т.С.Еліота // Всесвітня література та культура. – 2003. – №2. – С.16-18.

3. Чайковський Б. Світовий світ поезії. – К.: Обереги, 2003.
4. Чертенко О.П. Еліот Т.С. – поет і теоретик модернізму // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2003. – №10. – С.48-52.
5. Шпак В.К. До земного буття (Томас Еліот) // Слово і час. – 1998. – № 12. – С.51-55.
6. T.S.Eliot. On Poetry and Poets. – L., 1977.
7. http://en.wikipedia.org/wiki/T._S._Eliot.
8. http://www.english.illinois.edu/MAPS/poets/a_f/eliot.

Резюме. В статті излагаються особливості изучения поезиї имажистов (на примере творчества Т.С. Елиота) в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: модернизм, имажизм, англоязычная поэзия, новаторство.

The summary. The article describes the peculiarities of studying imagist poetry (on the example of T.S.Eliot creation) in higher educational establishment.

Key words: modernism, imagism, English poetry, innovation.

Одержано редакцією 08.10.2009 р.

УДК: 371.13:372.4:004.031.42

Б.П. БРИЧОК

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Резюме. У статті висвітлено досвід використання інтерактивних технологій у професійній підготовці вчителів початкових класів.

Ключові слова: інтерактивне навчання, технологія, навчання, форма, метод, діалог, група, гра.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Розвиток людського суспільства та цивілізації висуває перед освітою принципово нові завдання. Спрямованість системи освіти на засвоєння системи знань, яка була традиційною й виправданою ще декілька десятиліть тому, вже не відповідає сучасному суспільному замовленню. Сьогодні життя вимагає істотного посилення самостійної та продуктивної праці школярів і студентів, умінь самостійно здобувати нові знання та розв'язувати проблеми, орієнтуватись у житті суспільства. Реалії сьогодення вимагають впровадження таких інновацій у системі освіти у вигляді технологій, які ефективні і відповідають вимогам часу. Це забезпечить формування людей нового типу, здатних системно і конструктивно мислити, швидко знаходити потрібну інформацію, приймати правильні рішення.

Аналіз досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Вищезазначеним вимогам великою мірою відповідає інтерактивне навчання. Хоча термін "інтерактивне навчання" і відносно новий для української школи, проте сам факт використання окремих активних методів і форм навчання відомий із 1918 року, коли у організованій А. Рівінім школі учні у парах змінного складу за один рік засвоювали програму 3-4 років навчання [3].

Елементи використання інтерактивного навчання знаходимо у досвіді В.О.Сухомлинського, Ш.О.Амонашвілі, В.Ф.Шаталова, Є.М.Ільїна, С.М.Лисенкової.

Особливий поштовх до запровадження інтерактивного навчання дали дослідження Національного тренінгового центру США (штат Меріленд) у 80-ті роки ХХ століття. Вони засвідчили оптимальність застосування отриманих знань відразу після їх засвоєння через навчання інших [3].

В Україні останнім часом означену проблему активно розробляють О.Пометун, Л.Пироженко [3], у Росії – А.Вербицький, Д.Чернилевський [6], Г.Селевко, М.Кларін, Б.Бархаєв [5].

Завдання нашого дослідження – висвітлити ефективність інтерактивних технологій у підготовці вчителів початкових класів та з'ясувати особливості їх застосування.

Термін "інтерактивне навчання" є перекладом англословного терміну, який означає навчання (стихійне або спеціально організоване), що ґрунтується на прямій взаємодії студентів з навчальним оточенням. Знання набуваються у процесі природного освоєння досвіду, що служить центральним джерелом навчального пізнання. Навчальний процес відбувається шляхом постійної, активної взаємодії всіх студентів, адже вони постійно знаходяться в стані пошуку, потребують інформації. Без можливості обговорювати, навчати іншого реальне засвоєння не відбувається.

Інструментарій інтерактивного навчання: кооперативне навчання з усіма технологіями роботи у малих групах; проекти, дебати та інші види дискусій, моделювання, метод ПРЭС, "Займи позицію", "Дерево рішень", "Мозковий штурм", "Акваріум", "Мікрофон", рольові та ділові ігри та ін.

Значний потенціал для реалізації формування компетентного педагога, зокрема для розвитку його комунікативної компетентності, має така форма навчального процесу, як робота в групах. Робота в групах дає можливість частіше вступати у комунікацію з іншими, формулювати свою позицію, погоджувати дії, що сприяє розвитку співробітництва, комунікативної культури, адже група складається із людей, які взаємодіють між собою.

Аналіз праць американського соціолога і психолога Джорджа Міда дає підстави зробити висновок про те, що під інтерактивністю слід розуміти не просто процес взаємодії об'єктів, а спеціально організовану

ЗМІСТ

Бабік О.С. Професіоналізм вчителя як важливий фактор при навчанні іноземної мови у дошкільному навчальному закладі.	3
Ботвінко О.М. Використання комп'ютерних технологій у процесі навчання іноземної мови в загальноосвітній школі.	7
Гронь Л.В. Вимоги до іншомовних текстів для розвитку вмінь розповіді на початковому ступені навчання на мовних факультетах вищих навчальних закладів.	11
Коломієць Н.М. Прийоми Блейна Рея в методі природовідповідності Джеймса Ашера.	15
Коржженевська О.В. Організація самостійної роботи учнів – важливий фактор інтенсифікації навчального процесу.	19
Салюк І.Я. Особистісно-орієнтований підхід у детермінації розвитку іншомовного мовлення школярів.	23
Кропивко І.М., Снічук О.А. Використання ресурсів і послуг мережі Інтернет у викладанні іноземних мов.	28
Цаль Т.В. Використання методів педагогічного стимулювання на початковому етапі навчання іноземної мови у вищому навчальному закладі та новітні технології.	36
Чорнолоз О.О. Теоретичні основи викладання чеської мови для студентів-філологів у вищому навчальному закладі.	41
Якимчук А.В. Рефлексивні механізми навчання підлітків англomовної комунікації.	44
Волошун А.А. Проблеми застосування сучасних технологій в процесі засвоєння лексики на початковому етапі викладання іноземної мови.	50
Зінчук І.В. Зорова наочність як засіб семантизації іншомовної лексики.	53
Мороз Л.В., Кушнір Н.В. Специфіка роботи над термінами на заняттях іноземної мови у вищому навчальному закладі.	58
Мороз Л.В., Паішко І.О. Основні питання принципів і критеріїв відбору та засвоєння лексичного мінімуму студентами немовних спеціальностей вищих навчальних закладів.	63
Ніколайчук Г.І. Особливості діалогу в процесі формування комунікативних умінь дитини дошкільного віку.	65
Середюк Л.А. Використання автентичної газетної хроніки на уроках німецької мови.	70
Турко І.-М.Б. Теоретичні аспекти вивчення творчості поетів-імажистів у вищих навчальних закладах.	72
Бричок Б.П. Використання інтерактивних технологій у процесі професійної підготовки вчителів початкових класів.	77
Джеджера К.В. Удосконалення мовлення як проблема формування культури спілкування студентів у вищих навчальних закладах.	80
Дуброва А.С., Снічук О.А., Трофімчук В.М. Принцип взаємопов'язаного навчання різних видів мовленнєвої діяльності з урахуванням їхніх особливостей і прискореним навчанням сприйняття мовлення.	83
Кочубей О.С. Особливості формування іншомовної компетенції студентів-філологів у вищому навчальному закладі.	85
Мазурок О.М. Інноваційні методи навчання іноземних мов у вищій школі в контексті гуманістичної парадигми освіти.	89
Мороз Л.В., Ковалюк В.В., Черуха Н.В. Інтерпретація закономірностей засвоєння іншомовних слів студентами немовних спеціальностей вищих навчальних закладів.	92
Павелків К.М. Філософські та загальнотеоретичні засади дослідження проблеми формування рефлексивної культури майбутнього вчителя.	95
Перішко І.В. Розвиток інтелектуальних здібностей обдарованих школярів на основі проектної іншомовної діяльності.	100
Пивоварчук Т.О. Фактори розвитку комунікативних здібностей студентів.	106
Тадєєва М.І., Пархомчук М.М. Рання іншомовна освіта в європейських педагогічних традиціях.	109
Воробйова Л.М. Психолінгвістичні аспекти навчання іноземних мов.	113
Гончарук Р.А. Роль перекладу у міжкультурній комунікації і педагогічній соціалізації.	117
Янциур Л.А. Формування інтересу до образотворчої діяльності в системі дитячий садок-школа.	122
Дуброва А.С., Трофімчук В.М. Психолого-педагогічні можливості навчального перекладу і умови їхньої реалізації.	126
Шурин О.І. До питання формування педагогічної культури майбутніх вчителів у процесі фахової підготовки.	129
Войтович І.С. Батишкіна Ю.В. Комп'ютерні інформаційні технології в реалізації навчальних і наукових проектів у педагогічних вищих навчальних закладах.	131
Шутяк В.Г. Формування у молодших школярів позитивного ставлення до праці.	135
Поліщук Н.В. Особистісно-орієнтована технологія навчання при підготовці фахівців з технологічної освіти.	139

Яциур М.С. Курсова робота з методичних дисциплін у кредитно-модульній системі організації навчального процесу.	141
Герасименко О.А., Герасименко Н.П. Методи реалізації пошуково-дослідницьких проектів на заняттях з трудового навчання у 7-9 класах з використанням інформаційно-пошукових технологій.	147
Трофімчук Л.О. Проблема оптимального вибору методів активізації пізнавальної діяльності учнів у процесі позаурочних занять.	152
Грипич С.Н. Моральне виховання молодших школярів і дитяча література (психолого-педагогічний погляд на проблему).	156
Попчук О.В. Інноваційні технології навчання як умова розвитку професійної культури майбутніх фахівців документознавства та інформаційної діяльності.	160
Трофімчук В.М. Сутність і класифікація художньо-конструкторських знань та умінь старшокласників, які формуються у процесі трудового навчання.	164
Войтко А.І. Педагогічна підтримка професійного самовизначення учнів 8-9 класів на основі професійних проб.	168
Сіпайло В.О. Використання сучасних систем крою проектування одягу при підготовці майбутніх вчителів технологій.	173
Мохнюк Р.С. Формування громадянської культури студентства – проблема сучасного виховання.	178
Відомості про авторів.	183

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 42

Заснований у 1996 р.

Відповідальний редактор збірника Мороз Л.В..

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.

Технічний редактор Кравчук В.Ю.

Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 25.10.2009 р. Підписано до друку 27.11.2009 р.

Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.

Ум. друк. арк. 30,6. Обл. вид. арк. 31,2. Замовлення № 79/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31

Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі

Рівненського державного гуманітарного університету

33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 42.— Рівне: РДГУ, 2009. — 186 с.**

ISBN 966 — 7281 — 09 — 01.

Збірник наукових праць містить статті з проблем викладання мов і літератур світу, а також з теорії і методики виховання, професійної орієнтації, розвитку та навчання учнів і студентів.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20